

---

## ДО 60-РІЧЧЯ ОЛЕГА ПЕТРОВИЧА ЖУРАВЛЬОВА

---

22 червня 2009 року виповнилося 60 років Олегу Петровичу Журавльову. Він народився у важкий повоєнний час — 1949 р. в м. Дніпропетровськ. Пізніше, у 1956 р., сім'я Журавльових переїхала до Києва, де вони мешкають і донині. У 1968 р. Олег Петрович вступив до Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка і в 1974 р. закінчив його за спеціальністю біолог-зоолог, викладач біології та хімії. Навчаючись на заочному відділенні, Олег Петрович зацікавився дослідженнями фауністичних решток минулих епох, і академік І.Г. Підоплічко запросив його до себе у відділ палеозоології Інституту зоології АН УРСР. Тут О.П. Журавльов працював на посаді лаборанта в групі археозоології під керівництвом видатного палеозоолога В.І. Бібікової. У 1977 р. Олега Петровича було переведено до Інституту археології АН УРСР у відділ науково-природничих методів в археології. Відтоді, протягом майже 30 років, він працює в нашому інституті.

У 1993 р. О.П. Журавльов успішно захистив кандидатську дисертацію на тему «Історія фауни і тваринництва Нижнього Побужжя в античний час». Втім, наукові інтереси ювіляра ширші: від епохи пізнього палеоліту до пізнього середньовіччя. Географічно вони охоплюють всю Україну та суміжні території.

Загалом О.П. Журавльовим опубліковано понад 100 наукових праць, зокрема дві монографії, які стали результатом майже тридцятирічних досліджень остеологічних матеріалів і суттєво доповнюють наші уявлення про системи господарювання за доби енеоліту—бронзи. В першій з цих робіт — «Остеологические материалы из памятников эпохи бронзы лесостепной зоны Днепро-Донского междуречья» (К., 2001) — висвітлено фауністичні рештки з поселень доби бронзи лісостепової смуги між Дніпром і Доном: наведено видовий склад ссавців та порідний склад свійських тварин, кістки яких було знайдено на цих пам'ятках, і встановлено відмінності у тваринництві племен ямної, катакомної, зрубної та інших культур доби бронзи. Другу монографію ювіляра «Тваринництво та мисливство у трипільських племен на території України» (К., 2008) присвячено остеологічним



матеріалам, виявленим на поселеннях трипільської культури. У ній встановлено відмінності у веденні тваринництва і в розведенні різних порід свійських тварин навіть на поселеннях одного і того ж регіону майже на всіх етапах існування трипільської культури, а також висвітлено значення мисливства у господарстві трипільського населення.

Крім того, О.П. Журавльов брав участь у написанні колективних монографій: «Сільське господарство жителів Пастирського городища» (К., 2008), «Топография Херсонеса Таврического. Водосборная цистерна жилого дома в квартале VII (IX—XI вв.)» (Севастополь, 2009).

Ювіляр постійно бере участь у наукових конференціях в Україні та за кордоном — в Росії (1985, 1989 рр.), Молдові (1990 р.), Казахстані (1995 р.), Німеччині (1998 р.) та Польщі (2003 р.).

Свій перший експедиційний сезон Олег Петрович розпочав у Ольвії у 1972 р. і працював тут до 1998 р. Сьогодні він також бере активну участь у роботі експедицій, куди його постійно запрошують як кваліфікованого та досвідченого фахівця. Крім археологічних експедицій в Україні (Миколаївська, Слов'янська, Мангупська та ін.), Олег Петрович працював у складі болгарсько-польської експедиції (пам'ятка Нове на півночі Болгарії).

Слід додати, що без аналізу фауністичних решток не обходиться практично жодна робота археологів, і Олег Петрович є незамінним у цій галузі. А ми, його колеги, ще не раз будемо звертатися до нього з проханням дати кваліфіковану оцінку фауністичних решток з давніх пам'яток.

Свій ювілей О.П. Журавльов відзначає в розквіті творчих сил, і колектив Інституту археології, його колеги та друзі бажають йому успіхів у науковій роботі, наснаги, цікавих знахідок та міцного здоров'я.

Щиро вітаємо Вас, Олеже Петровичу!

З повагою колеги

---

## ПАМ'ЯТИ АЛЕКСАНДРА АЛЕКСАНДРОВИЧА ФОРМОЗОВА

---

Почти шестидесятилетняя светлая дружба с Александром Александровичем (апрель 1949 — январь 2009) составляет духовное богатство моей жизни (наследие — около 200 его впечатляющих писем). Щедрая судьба связала меня с уникальной личностью высокой энциклопедической по масштабу культуры, острого ума и исследовательского таланта, особой скромности, бескорыстия и правдивости, идейной целостности и подлинного патриотизма, щедрой дружественности и гуманизма.

Наше сближение, как очень многое в самом А.А. Формозове, было совершенно необычным. Так, наша дружба, по-существу, не имела предистории — она началась сразу в полном размахе в результате первой же, вроде бы случайной встречи. Второе, пожалуй, парадоксальное обстоятельство таилось в том, что по всем линиям филогенеза, складу характеров, опыту жизни и работы мы категорически отличались. Все это, однако, никак не препятствовало нашему сотрудничеству. Не «перевоспитание» друга, а развитие его творческой индивидуальности, непременно при полной честности и открытости, заботило каждого из нас. Расхождения случались и, бывало, отражались в печати (к примеру, по теме принципиально противоположной оценки деятельности В.И. Равдоникаса). Наши же отдельные публикации по, казалось бы, общим сюжетам наглядно удостоверяют как индивидуальность автора, так и полную исключительность приемов комплиментарной поддержки.

© СТОЛЯР А.Д., 2010

Дружба с Александром Александровичем в моей жизни была исключительно важна. В ряде случаев его помощь имела для меня совершенно особое значение. А основательности взаимного познания особенно содействовали восемь лет совместных работ в Предкавказье (1957—1960, 1962—1965 гг.), организованных и проведенных по его инициативе. Самое же поразительное в летописи нашей дружбы заключалось в том, что на всем ее протяжении, при множестве сложных ситуаций, я не могу в действиях «братка» и «друзе» (так он, изредка, обращался ко мне в письмах) опознать хотя бы каплю эгоистического дегтя. Искренними и добрыми были не только наши отношения, но и многолетне наблюдаемая мной его дружба, нередко проявляемая в заботе и помощи, со значительным кругом личностей обоюбого пола и разных, преимущественно гуманитарных специальностей. В стенах института в числе таких друзей могу назвать очень естественного Ю.Н. Кухаренко.

Определив свою специализацию — первобытная археология камня, А.А. Формозов более полувека своего труда посвятил обогащению источниковедческой базы познания этого хронологически астрономического фундамента истории и теоретическому осмыслению открытых памятников. При том, что, как уже отмечалось, многое в жизненном пути А.А. Формозова было необычным, далеким от привычного стандарта — уже при поступлении в аспирантуру он отказом от предложенной кандидатуры руководителя (А.Я. Брюсова) зародил начало той драматургии отношений, которая в даль-